

С А Д Р Ж А Ј

О НЕМАЧКОМ ПРАВОСУЂУ И ПОСТУПКУ

страна 2

О СТРАТЕГИЈИ РЕФОРМЕ ПОСТУПКА У СРБИЈИ

страна 3

- О УБРЗАЊУ ПОСТУПКА У СРБИЈИ ... 3
- УЛОГА СУДА И СТРАНАКА ... 4
- ЗАСТУПАЊЕ ... 5
- ДОСТАВЉАЊЕ ... 6
- ЗАПИСНИЦИ ... 8
- ИЗНОШЕЊЕ НОВИХ ЧИЊЕНИЦА
И ДОКАЗА ... 9
- ТЕРЕТ ДОКАЗИВАЊА ... 10
- ПРЕИНАЧЕЊЕ ТУЖБЕ, ПРОТИВТУЖБА И
КОМПЕНЗАЦИОНИ ПРИГОВОР ... 10
- ОБРАЗЛАГАЊЕ ОДЛУКА ... 10
- ПРЕЛИМИНАРНА
КОНФЕРЕНЦИЈА
(ДОГОВОР О ПЛАНУ
СУЂЕЊА) ... 11
- ЖАЛБА И ПОСТУПАК ПО
ЖАЛБИ ... 11
- РЕВИЗИЈА ... 13
- ЗАХТЕВ ЗА ЗАШТИТУ
ЗАКОНИТОСТИ ... 14
- СПОРОВИ МАЛЕ
ВРЕДНОСТИ ... 14
- ПОСТУПАК У ПРИВРЕДНИМ
СПОРОВИМА ... 14
- МЕДИЈАЦИЈА ... 14
- МЕРЕ ОБЕЗБЕЂЕЊА
(ПРИВРЕМЕНЕ
МЕРЕ) ... 14

ПОСЕБНИ ИНСТИТУТИ НЕМАЧКОГ ЗПП ВЕЗАНИ ЗА ИЗВРШНИ ПОСТУПАК

страна 15

У периоду од 6. до 11. јула 2004. године, уз финансијску подршку Немачке фондације за међународну правну сарадњу ИРЗ, организован је вишедневни округли сто у граду Fischbachau у Баварској, на коме су, уз представнике радне групе Друштва судија и Врховног суда Србије и радне групе Министарства правде за измену Закона о парничном поступку, учествовали Christian Hueck и Tatiana Volkun, представници Немачке фондације за међународну правну сарадњу ИРЗ, немачки судија Doukoff (Виши окружни суд у Минхену), који је 3 године активно учествовао на пројекту измене ЗПП Словеније, судија Тонниес (председник Општинског суда у Бремену), менаџер Општинског суда у Бремену, г-дин Nagel, као и представник ОСЦЕ-а г-дин Folkert Milch.

Овај број Информатора садржи систематизоване изводе из излагања немачких колега поводом спорних питања у вези са изменама и стратегијом измена Закона о парничном поступку.

О НЕМАЧКОМ ПРАВОСУЂУ И ПОСТУПКУ

Организација судова у Немачкој

Општински суд суди спорове до 5.000 евра и породичне спорове.

Окружни суд суди спорове преко 5.000 евра и суди у другом степену у односу на одлуке у имовинским споровима општинских судова.

Виши окружн суд је апелациони за све остало, дакле онде где је окружни првостепени, као и у породичним споровима где је општински првостепени. Изузетно, ако се примењује међународно право или право друге државе, или ако једна странка живи у иностранству и изјави жалбу, апелациони је увек Виши окружни суд, и онда када би по општим правилима у другом степену био надлежан окружни суд.

Врховни суд Покрајине постоји, али ће у Баварској бити укинут 2005. године, иако постоји 350 година, јер Баварска управа сматра да је непотребан. Он је надлежан за ревизију у ванпарничним и породичним предметима, али не и за парничне предмете, осим у случајевима када се примењује само баварско право (напомена: постоје делови парничног поступка у мање значајним споровима које регулишу саме покрајине, нпр. суседски односи и др.). У таквим споровима, овај суд је надлежан да поступа по ревизији.

Улога стручних сарадника у немачком систему правосуђа

У Немачкој су уведени неки стандардизовани поступци који штете судијама. **70% од укупног броја случајева аутоматски се заврши кроз аутоматизоване поступке, које воде и у којима одлучују судијски помоћници.** У породичном праву, код спорова за издржавање, законодавац је препустио судијском помоћнику да води поступак и да пресуди. Такође, судијски помоћник одмерава трошкове поступка. Судијски помоћници (сарадници) воде све аутоматизоване спорове и знатно растерећују посао судијама, који решавају само спорове у којима се одлучује о неком праву или правном односу. **Постоји и**

преорука Комитета Министара Савета Европе да се у правне системе уведу стручни сарадници по немачком моделу. Г-дин Nagel, менаџер суда у Бремену, је стручни сарадник. Стручни сарадник има вишу стручну спрему, не високу. Специјализована виша школа траје 3 године и има удео праксе и теорије. На крају се полаже дипломски из усменог и писаног дела, након чега се стиче звање судског стручног сарадника. Завршни испит даје се пред судом који их бира. Стручни сарадници у Немачкој обављају многе послове које у другим земљама ради државна управа или судије (воде земљишне књиге, оставине, састављање тестаментa, судски регистар правних лица...). Из њихових редова се не може изабрати судија, јер они за то не испуњавају услове.

Судије и стручни сарадници раде на истом пољу, али различите ствари и независно једни од других и паралелно функционишу у судству. Судија одлучује, а стручни сарадник помаже у административним стварима, и суди поједине лакше предмете које му закон стави у надлежност. Не мешају се надлежности. Судије слабо познају нпр. земљишне књиге, али стручни сарадник слабо познаје накнаду штете...

Састав суда у Немачкој

О свим предметима одлучује судија појединац. Он може у писаној форми затражити да код компликованих предмета суди веће професионалаца, ако му треба помоћ. У пракси, то обично ниједан судија никад неће учинити.

У другом степену суди веће од 3 професионалне судије. Закон допушта да суди и појединац, али ако је и у првом степену судио појединац. То је последица новела из 2002. године, али то виши судови не користе. Разлог је то што, начелно, нема логичног основа за претпоставку да ће један (другостепени) судија да буде бољи од другог (првостепеног) судије.

Председавајући већа не може бити уједно и известилац у предмету, он само председава на већу на расправи.

У привредним споровима у првом степену, у већу за привредне предмете у окружном суду, суде судија професионалац и 2 експерта из одређене привредне области. Другостепено веће је састављено од 3 судије професионалца.

Врховни суд по ревизији одлучује у већу састављеном од 5 судија.

Јавност поступка у Немачкој

Расправа је јавна, а када другостепени суд одлучује у седници већа, седнице су увек тајне.

Адвокатура у Немачкој

Однос суда и адвокатуре дефинише чл. 1. Закона о адвокатури, који каже: „Адвокат је независни орган у правосуђу“.

Правосуђе се састоји из судства, тужилаштва и адвоката. Увек постоји антагонизам између адвоката и судије, али само у односу на чињенице које се тичу конкретног предмета, и ниједан адвокат то неће ширити на цело правосуђе, јер је и он орган правосуђа. Озбиљан адвокат у таквом систему неће чинити неозбиљне ствари. Ипак, има и адвоката који се служе „јефтиним“ триковима, али то је реткост.

Трајање парница у Немачкој

Трајање парница у Немачкој зависи од инстанце и региона. Статистика за целу Немачку није довољно речита. У просеку, у општинском суду 80% предмета се заврши у року од 8 месеци, мада има разлика. Штутгарт, са најбржим судовима, има просек 5 месеци, а Хамбург 11 месеци. У окружним судовима 3/4 поступака траје између 11 и 14 месеци.

Трајање поступака у Баварској у 2002. години:

- општински суд 3,7 месеци (83,7% предмета реши за мање од 6 месеци, а 95,5% за 12 месеци)
- окружни суд 6,4 месеца (68,7% предмета реши за мање од 6 месеци, 87,0% за 12 месеци)
- виши окружни суд 6,3 месеца (66,5% реши за мање од 6 месеци, а 90,9% за 12 месеци).

Проблем се јавља у вези са вештацима. Има пуно лоших вештака, које суд често замењује, па такви предмет трају знатно дуже. Онда неколико добрих вештака добије све предмете, па не стижу све благовремено да заврше. Има, међутим, и случајева да судије не воде добро предмет па се спор одужи.

О СТРАТЕГИЈИ РЕФОРМЕ ПОСТУПКА У СРБИЈИ

СУДИЈА DOUKOFF
ВИШИ ОКРУЖНИ СУД У МИНХЕНУ:

Мислим да је списак спорних питања које су доставиле радне групе из Србије јако добар почетак, јер су питања техничка, специфична, и може се на њих дати одговор. Нема ништа горе него широка дискусија о питању да ли континентални или англосаксонски систем, јер томе нема краја. Ја сам се у Словенији бавио таквим опширним питањима 3 године, без ефекта. Мислим да је сјајно одговорити на конкретна питања колега из Србије, који преносе и мишљење опште стручне јавности у Србији.

О УБРЗАЊУ ПОСТУПКА У СРБИЈИ

Од највећег значаја је данас да држава има ефикасан судски поступак. Трговина, стране инвестиције и све друго зависи од функционисања судова. Ако вама не функционише систем, нећете ни имати трговину ни инвестиције. Суочићете се са тим да се спорни односи решавају од стране арбитража, и држава губи значајну полугу власти. Такав проблем имамо и ми у Немачкој, јер сада у трговинским уговорима углавном уговарају швајцарско, а не немачко право.

Ви имате сличне проблеме као и Немачка. С једне стране имамо представу о идеалној парници, а с друге морамо да се бавимо само оним што је реално могуће. Последња реформа ЗПП у Немачкој је била пре 2 године и ми имамо лоша искуства. Ако идете сувише радикално, остаје да се надате да вам поступак не буде гори.

Судије у Србији нису ништа лошије него у другим земљама. Ви имате друге проблеме: лош материјални положај, лошу техничку опремљеност, лоше наслеђе из прошлости, али не можете рећи да су судије у Србији лошије од неких других.

Ја сам био консултант и у Кини, и у Монголији, и свуда сам говорио исту ствар. Погрешан је приступ реформи ако

се базира на том да су судије лоше. Управо супротно, требало би систем који сте насљедили да унапредите и побољшате. Лош је приступ „купити“ оно што је најбоље у код других у свету. Ви имате систем који у принципу функционише, треба само да га унапредите. Знате шта не функционише у њему. Не треба то попуњавати страним решењима.

Пример Словеније говори довољно, они су имали исти ЗПП као и ви, и кад су се отцепили хтели су одмах све да ураде много другачије и боље. Они су задржали цео ЗПП, али су на извршни поступак применили француски систем, који важи за један од најбољих у ЕУ. Кад су увели, сматрали су то модерним и добрим, а довело их је до тог да апсолутно не функционише никакво принудно извршење, јер не може функционисати комбинација аустријско-немачког и француског система. Немам ништа против англосаксонског система, али треба „купити“ само поједине ствари и инкорпорирати у свој.

УЛОГА СУДА И СТРАНАКА

У Немачкој, странке су дужне да изнесу чињенице и доказе. Судске радње су сведене на минимум, препуштен је највећи део странкама.

Суд има обавезу једино у брачним и породичним односима да истражује чињенице и доказе, па је ту обавезан и адвокат. С друге стране, у Словенији странке све доказују и није обавезан адвокат.

Састав суда

Све зависи какав је ваш закон о устројству судова, да ли је установљено правило о монарху или зборном саставу суда. Код нас у општинским судовима искључиво суде судије појединци, а у окружним судовима у већем делу. У окружном суду постоје већа кад се решава само о неким специјалним питањима, док највећи проценат решавају судије појединци.

У вези са зборношћу, постоје расправе стотину година, али се не може наћи коначно решење. Статистички, присталице оба решења изналазе разлоге да поткрепе свој став. Оба решења имају своје оправдање.

Моја препорука вама је да у принципу имате судију појединца, а да имате за специ-

јалне случајеве већа, као изузетак (медицински спорови, антимонополски и нелојална конкуренција итд.). Препоручујем вам чак да погледате претходну верзију нашег ЗПП, не садашњу из 2002. године, јер је стара у том боља од новеле.

Изузеће и искључење судије

Мислим да су наши системи ту веома слични. Имамо ваш материјал за измене ЗПП које је предложило Друштво судија. Наш систем је сличан старом југословенском закону, који добро познајем због рада на измени словеначког ЗПП.

Код нас, захтев се може поднети судији усмено на рочишту, због саме сумње у пристрасност. Судија то мора забележити у записник и прекида се расправа. Списи се прослеђују другом судији, који је заменик судије по годишњем плану посла. Тај заменик ће одлучивати о захтеву за изузеће. Ми смо то намерно тако регулисали, јер сматрамо да изузеће судије није питање положаја судије, већ само однос поводом једног спора, тако да не мора председник суда ту да учествује.

Судија чије се изузеће тражи мора да састави своје изјашњење, копија се доставља странци која захтева изузеће и даје јој се рок да заузме став поводом тог изјашњења. Када рок истекне, судија-заменик одлучује о захтеву.

О изузећу целог већа одлучује друго судско веће.

Рок за жалбу на решење о захтеву је две недеље, о том одлучује виши суд и нема даљих правних лекова.

Код нас је најчешћи разлог захтева лоша комуникација судије са странкама у спору, као и злоупотребе одређених адвоката који хоће код странке да оставе утисак као да су нешто важно издејствовали. Некад је то и једино средство да адвокат одложи рочиште и „купи време“ за странку, али то раде неозбиљни адвокати.

Процесна дисциплина

Наш систем је у погледу процесне дисциплине пре свега обележен специфичним односом између судства и адвокатури, с обзиром да је код нас адвокатура саставни део правосуђа и као таква је дужна да чува и углед суда.

У великом броју држава постоји институт поштовања суда, нарочито у англосаксонским системима, где судија може све да кажњава ради очувања угледа суда. Ми смо имали идеју судија да то уведемо с краја II светског рата, али никад нисмо увели у закон. Данас су се судије усагласиле да закон не треба да познаје ово као институт. Тако, постоје само правила о одржавању реда на главној расправи. Закон о организацији судова то регулише својим одредбама о очувању реда на суђењу, и ништа више сем тог. Санкције су мере принуде које суд изриче: уклањање из суднице, новчано кажњавање, али та новчана казна није као кривична казна и о њој се не води евиденција. Ту постоји разлика у односу на САД, где се свака новчана казна евидентира као и кривично дело и улази у досије.

Суд може да предузме мере против свих, осим против адвоката. Једино средство које преостаје суду против адвоката који угрожава ред јесте да прекине суђење, да обавести адвокатску комору и захтева од коморе да предузме мере. Комора је начелно обавезна да одговори, али су јако спори у поступању.

Ово све функционише веома добро и проблеми су врло ретки. Доста зависи од начина на који судија комуницира са странкама и адвокатима. Код нас недостаје обука судија у комуникацији са учесницима у спору и саветујем да и ви на то обратите пажњу.

Неукост странака и употреба образаца у поступку

Код нас неукост странака није велики проблем у поступку. Немачка има 82 милиона становника, а статистички подаци кажу да имамо од 300.000 до 4 милиона неписмених.

Закони не прописују формуларе, али се користи безброј њих, постоје читаве књиге за адвокате и судије. У суду нема формулара, с тим да се странци може у суду формулисати захтев на записник.

Утврђивање вредности предмета спора

Питање је врло комплексно. Разграничење надлежности општинског и окружног суда ради се на бази вредности предмета спора, а граница је 5.000 евра. У породичним предметима, надлежан је општински суд (раније су били пред окружним).

Обрачун вредности предмета спора регулише члан 3 и чл. 4 до 9 ЗПП. Ако странке нису одредиле вредност предмета спора или ако је очигледно нетачно означена вредност, онда по слободној оцени вредност утврђује судија. Не користи се вештаци за процену, јер би то било неекономично и бесмислено.

Постоји неколико збирки судске праксе о утврђивању вредности предмета спора у различитим ситуацијама.

ЗАСТУПАЊЕ

Обавезност заступања (постулациона способност)

Немачки ЗПП има један изузетак, али у принципу странке пред судом заступају адвокати. Разлог је тај што по структури ЗПП третира поступак пред окружним судовима, док за ниже судове постоје посебни прописи који регулишу њихов поступак. У тим посебним прописима у неким сегментима није обавезно заступање од стране адвоката.

У одређеним врстама спорова заступање адвоката је обавезно све време. Такви су нпр. брачни и породични спорови. Ту стоје историјски разлози. До 1977. године све такве парнице су се водиле пред окружним судом, а касније су пренете на општинске судове, али је остала обавеза заступања од стране адвоката. Постоје правно-политичке дискусије да ли је то нужно, јер поскупљује поступак, тако да сада код нас има мишљења да се то измени.

Пред вишим судовима (Виши окружни и Врховни), странка мора имати адвоката који је лиценциран да заступа пред тим судом.

Иначе, правни систем у ЕУ постаје све компликованији, толико да појединац не може без адвоката квалитетно да брани своје интересе. У интересу уштеде трошкова је да се појача обавеза ангажовања адвоката, јер се тако штеди трошење времена на разговор суда са лаиком, што пролонгира поступак. Пример Словеније: тамо нема обавезе ангажовања адвоката, али резултат тога је да имате процесе који дуго трају. Даље, ово зависи и од квалитета адвокатуре у конкретној земљи, колико је она квалификована да помогне.

Конкретно решење зависи само од правно-политичке одлуке, а иначе, резултат у пракси може бити једнак без обзира да ли заступање било обавезно или не. Мислим да је свеједно.

Способност за заступање

Адвокат, али и свако пословно способно, лице, могу заступати странку пред општинским судом. Питање је покренуто да се уведе обавезно заступање од стране адвоката и пред општинским судом, јер се по правилу то и дешава у пракси.

Адвокат који положи правосудни испит има лиценцу само за одређени нижи суд, по правилу у граду у ком живи. Адвокатски приправник се додељује адвокату на обуку и може заступати пред судом пред којим може и адвокат. Иначе, по завршеном правном факултету сви приправници се додељују одређеном адвокату на обуку, која је обавезна. Ако приправник волонтира код адвоката, онда не сме да заступа пред судом за тог адвоката, осим изузетно, по посебном пуномоћју, које се по правилу не издаје. На основу општег пуномоћја издатог адвокату, адвокат приправник има право да врши све радње као и адвокат кога замењује.

Пуномоћје даје право на предузимање свих процесних радњи, укључујући и противтужбу, покретање поступка и принудно извршење, за именовање пуномоћника за више инстанце, за поравнање, одрицање или признање захтева. То је иначе регулисано посебним законом, који је врло стриктан и врло одређен. ЕУ иначе сматра да то није усклађено са Европском Унијом.

Треба бити јако опрезан са давањем овлашћења лицима који нису адвокати да заступају у поступку, јер то води шарлатанству. Евентуално треба дозволити члановима породице да заступају лице.

Бесплатна правна помоћ

Странке које не желе да буду заступане могу на суду да издиктирају свој захтев у посебној шалтер сали, којом приликом суд помаже само у правно-техничкој формулацији захтева, не бавећи се суштином. Није прописано ко то ради, али углавном то раде стручни сарадници, а никако судије. Судија не би могао да суди уколико би то радио. Таква правна помоћ се у судовима обезбеђује 24 часа дневно.

Поред тога, постоји оно што ви зовете сиромашко право, и оно је такође регулисано законом.

ДОСТАВЉАЊЕ

Г-дин Nagel, менаџер суда у Бремену

Треба бити обазрив приликом рецепције наших правила код вас, с обзиром на специфичне прилике и друштвене услове.

У Немачкој суд налаже ко треба да буде позван на рочиште. Саму доставу и све послове у вези са судијиним наредбом преузимају службеници из писарнице, у сервисним јединицама. Сервисне јединице формирају 2-3 службеника која обављају те послове за судију (референт, записничар итд.). Судија који је задужен за предмет одређује датум рочишта, кога треба позвати и сачини наредбу о том. Имамо специјализоване компјутерске програмске пакете који омогућавају да се у тренутку отварања предмета унесу сви подаци странака, с тим што постоји база адвоката и правних лица. Укуца се број предмета и оператер прикупи све податке из базе, па се то сложи у један докуменат. То је већ готов формулар, који се аутоматски попуњава свим подацима које даје судија и оним који се узимају из базе, у том документу постоје формуларне поуке и упозорења које се шаљу лицима која се позивају.

Уручење позива и писмена

Под доставом подразумевамо стављање до знања једног писмена, сачињеног на законом прописан начин. Службеници експедиције одлучују о начину на који ће извршити доставу обичном поштом или другачије, с тим да судија може тражити да се изврши формална достава и кад она није обавезна по закону. Формална достава је компликованија и прописана је чл. 166. ЗПП. Ми смо имали

реформу закона о достави пре 2 године, којим је ранија строга достава сада либерализована. Она је уједно и формализована, утолико што доставница има снагу доказа о достави. Постоје различите врсте доставе.

Један начин је ковертом са повратницом, који се шаље преко ПТТ препорученом пошиљком и то се уручује тако што поштар односи пошиљку и оставља је у сандуче и записује да је извршена достава на повратници. Ово је једноставан начин доставе, али има слабију доказну снагу јер је извесно једино да је достава убачена у сандуче, али не и да се прималац упознао са пошиљком. Тај поступак доставе се бира кад није толико битно доказивање да је прималац примио доставу, већ да се уз релативно мале трошкове докаже да је достава стигла до сандучета примаоца.

Други начин је у случајевима кад је достављање битно због рокова, када се примењује формална достава. Писмено се ставља у један коверат са доставницом, чији облик је прописан уредбама и коверат се затвара. Врши се овера у експедицији да је отпослата пошиљка, а потом пошиљка иде органу за доставу службеник суда, судски извршитељ, немачка ПТТ или приватни ПТТ оператер. До скоро, једино немачка ПТТ је била овлашћена. Сада суд у Бремену око 70% достава врши на овакав начин преко своје доставне службе и извршитеља. На овај начин, флексибилније је и време доставе, јер ПТТ углавном уручује пре подне, а службеник суда током целог дана. Друго, ПТТ тражи 5,6 евра за овакво уручење, док ми својим сарадницима у суду плаћамо 3 евра по извршеној достави, и на тај начин наши службеници могу да зараде и 900 евра месечно. Треће, ПТТ је мање ефикасна и стога што запошљава велики број додатних радника који нису довољно обучени за ефикасну доставу. Када достављач затекне примаоца, записује на коверту који уручује време и датум доставе, а на жутом формулару (доставници) све податке о примаоцу и достави (лично или не, адреса, време, место итд.) причему су све ситуације већ уписане у формулар и треба само чекирати одговарајуће. Ако адресат није затечен, али је затечена пунолетна особа која станује са тим лицем или ако се ради о предузећу адресата и он није затечен, врши се затеченој особи тзв. „резервна достава“, која има снагу као да је адресат лично преузео документ. Ако нико није затечен, али то лице и даље станује на истој адреси, по реформисаном ЗПП, писмо се убације у

сандуче и то има исто дејство као да је достава извршена непосредно адресату. Трећа, резервна могућност је ако адресат није затечен и достављач не може да идентификује сандуче од стана адресата, када оставља обавештење на видном месту о том где се налази пошиљка (у ПТТ или у суду), након чега се писмо чува 3 месеца на том месту, али се достава сматра извршеном оног дана кад је остављено обавештење. Имамо велики број случајева да дужник касније, код извршења, саопшти да није добио пресуду и никакав доказ. Њему се каже да је добио цедуљицу са обавештењем и да је могао отићи и преузети пошиљку и да је његов проблем ако то није учинио.

Одбијање пријема. У случају одбијања, констатује се да је прималац одбио, и писмено се оставља, или враћа на суд, али се у сваком случају сматра да је примио доставу.

Трећи начин је поједностављена достава, која се врши особама од поверења адвокатица, нотарима и путем фаха који има свака канцеларија.

Употреба техничких средстава

Употребљава се телефакс, али и електронска пошта (e-mail). Предуслов за e-mail доставу је постојање електронског потписа пошиљаоца и примаоца, што захтева Закон о електронском потпису. Дobar пример електронске доставе је поступак опомене, који је сличан поступку извршења на основу веродостојне исправе који ви имате. Адвокат шаље e-mail-ом све што има и добија решење суда e-mail-ом. Ово је иначе достава која је законом дозвољена само за адвокате.

Достава у иностранству

Постоји обавеза странке да одреди лице у земљи за пријем писмена. Ако то не учини, шаље се допис у иностранство, а рачуна се да је достава извршена 2 недеље након слања. Овај начин доставе губи на значају у оквиру ЕУ, јер су постигнути међународни договори о хармонизацији доставе, тако да ће бити признато препоручено писмо или конзуларна достава. У Србији се то за сада не може применити, с обзиром да нисте чланица ЕУ.

* * *

Достава лицу које пријави нетачну адресу или је, без обавештења суду, накнадно промени

Достава се врши прибијањем на огласну таблу суда. Писмено стоји 1 месец на огласној табли и сматра се достављеним по истеку тог периода. Сад је то једноставније, јер је раније уз ово морала да се изврши и објава у службеном гласилу, а ова опција је дискреционо право судије да ли ће објавити у службеном гласилу или неће. Иначе, ствара се привид да је оваква новела допринела бољој достави, јер се углавном у судовима и не зна где се налази огласна табла и ради се о привиду доставе. То је случај нпр. у Вишем окружном суду у Минхену. Мислим да је аустријско решење боље, јер они сада имају могућност да уместо огласне табле изврше објаву на Интернету.

Последице неодредивања

За сведока и вештака могу се одредити: новчана казна од 5 до 1.000 евра, казна затвора до 6 недеља и принудно довођење.

Обарање претпоставке о уредној достави

Код доставе прималац ни у једној варијанти ништа не потписује, потпис ставља само достављач. И уредност доставе може се оспорити, али то мора да докаже прималац, на њему је терет доказивања. Ако се таква сумња појави, судија ће то испитати прегледом списка и тражити изјаву службеника који је вршио доставу или поштара. По правилу, овај ће тврдити да је правилно поступио. Након тога, сматра се да прималац није доказао своју тврдњу. Врло ретко се дешава да прималац докаже супротно.

Позивање странке која има пуномоћника

Прво се шаље позив странци која ће бити саслушана, а посебно се шаље и позив адвокату. Уручење странци иде по правилу формалном доставом, а адвокату иде само обичан позив. Судији је препуштено да изабере начин доставе позива странци и формални начин иде ако процени да ће странка избегавати. **Вама препоручујем да, за странке које живе у иностранству, у свом ЗПП уведете обавезу адвоката да о трошку**

државе пошаље писмено шаље свом клијенту у иностранство и да врати потврду о томе суду.

Позивање након заснивања парнице

Када је парница почела, судија заказује на рочишту следећи термин, позив се саопштава присутнима и ако су били присутни или странке или њихови заступници, нема позивања осталих.

Размена поднесака између странака

Пре парнице, странке директно комуницирају писаном опоменом. Након тога се подноси тужба суду. У току поступка нема сметњи да странке комуницирају и директно изван суда, али то није обавезно. Ако странке заступају адвокати, могућа је директна размена преписке између канцеларија, уз обавезу да се копија достави суду са обавештењем ко је коме доставио поднесак. Ово се дешава нарочито кад постоји „теснац“ у времену, те суд препоручи странкама да међусобно размене своја писмена и доставе копију суду. Та достава је прописана законом у чл. 159 ст. 2 ЗПП, а као доказ о извршеној достави довољан је потпис и датум примаоца, који овај предаје пошиљаоцу а он даље доставља суду тај доказ. Ја нисам имао ни један случај злоупотребе, адвокати се код нас не служе тим јефтиним триковима.

ЗАПИСНИЦИ

Судија Toennis, председник суда у Бремену

Вођење записника

Из историјских разлога Немачка има други систем уноса од англосаксонског, који уносе сваку реч у стенограм и који су чак измислили машину за то. Англосаксонски приступ је у принципу најбољи метод, зато што се чува аутентичност изјава и тока поступка. У Немачкој то није забрањено, али се никада и нигде није користио, јер технички немамо те могућности. Типичан случај код нас је да сведок каже једну ствар, а судија диктира резиме онако како је он то разумео. **Проблем је што при том судије, као и сви правници, теже да материјалне чињенице претварају у**

правнички жаргон, па имате ситуацију кад неуко лице каже нешто неуким речником, да се то унесе у једној беспрекорној правничкој формулацији на записник. То ствара проблеме у жалбеном поступку, код оцене исказа, што је очигледно када у другом степену саслушавамо истог сведока, па смо у дилеми шта је он заправо рекао пред првостепеним судом. Ако сте пред новелом ЗПП, треба да се побринете да судија заиста бележи што ближе и дословније оно што је речено на усменом рочишту, али то производи велики низ техничких проблема треба скупа опрема, добри записничари одн. стенографи итд.

Записник је битна ствар, јер представља доказ о правилном вођењу поступка.

Код нас, о усменој расправи се мора водити записник. Њега води записничар, а он то ради са судијом, осим ако председник суда не одлучи да судија сам води записник. То је довело до праксе да општински судови, па и окружни немају записничара, већ судија све диктира у магнетофон, неки чак директно пишу. Идемо и корак даље у Бремену, користимо програм за препознавање гласа. Овако се штеди на броју запослених.

Код нас ЗПП предвиђа могућност да можемо снимати тонски запис, који можемо приложити спису као доказ. Закон налаже да се то и прекуца, али у пракси се на то чека дуже времена. Ако записник води записничар, рок је 2 дана да се записник среди и достави странци након рочишта, с тим да у пракси то некад траје и дуже. Прекуцан текст добија странка. Ретке су ситуације да адвокат врши злоупотребу тврдњама да је записник нетачно састављен.

Записник мора да садржи све опште податке: судија, датум, време, место итд. Мора садржати захтеве и изјаве странака, позивање на писмена у списима, саслушање сведока, вештака, странака итд, одлуке које су из-

речене на расправи и сваку парничну радњу. Искази се морају прочитати лицу које их је дало и та констатација мора да уђе у записник. Ако против пресуде није дозвољена жалба, може се у записник скраћено унети који докази су изведени и друго, а не мора се детаљно уносити садржина изјава. Записник потписује судија и записничар, ако и он учествује у изради записника.

У случају омашки у уносу у записник, по службеној дужности се обавља исправка записника, може и на предлог странке. Записник се исправља на одређеном месту и исправка се парафира. Пре тога се о корекцији морају изјаснити парничне странке.

Нема могућности да странка или адвокат диктира записник, то је само посао судије. Странке могу само ставити примедбу на диктирање записника.

ИЗНОШЕЊЕ НОВИХ ЧИЊЕНИЦА И ДОКАЗА

У пракси по новом ЗПП, нови докази и чињенице се скоро увек прихватају као такви, зато што се сваки судија плаши ревизијске контроле (у Врховном суду постоји правило да ако постоји сумња да је нова чињеница битна, враћа се све на нови поступак) и стога допушта нове чињенице. То се темељи на члану 531 ЗПП. При том, принцип следећи: оно што је на првој инстанци изнето, оцењено и одбачено, не може се поново изнети у другој инстанци.

По правилу се искључује из жалбеног поступка оно што је на првој инстанци оправдано утврђено и признато, али је проблем у томе што се на првој инстанци употреба чињеница или доказа погрешно одбаци само зато што судија није схватио компликовану констелацију проблема. Постоје 3 разлога када морају да се усвоје нове чињенице и докази (531 ст. 2 ЗПП):

- нова чињеница није разматрана пред првим степеном (нпр. првостепени суд одбаци захтев због преклузије и не утврђује предложене чињенице и доказе, а другостепени установи да нема преклузије)

- странка није изнела неку чињеницу, јер је првостепени суд то спречио (прекршено право на изјашњење, није довољно саслушана странка, суд сматрао да није битна чињеница или доказ...)

- ако странка нађе или стекне могућност да употреби нову чињеницу или доказ.

У првом степену судија оставља странкама рок за доставу доказа и ако странка пропусти рок, првостепени судија може одбити да прими неблаговремене доказе. За ово је кључан чл. 296 ЗПП, који регулише прекорачење рока за изношење чињеница или доказа. По слободној судијској оцени може се дозволити нови доказ и чињеница и након протека рока, ако се тим не би знатно одуговлачио поступак.

По чл. 292 ЗПП може се такође одбити нови доказ и чињеница. Овај члан говори о обавези да странке пре усмене расправе изнесу све своје наводе и разлоге, како би се расправа могла одвијати ефикасно и брзо.

Ове две одредбе су недоречене, али праве притисак над странкама и над судијом да би што ажурније поступали.

У погледу изношења нових чињеница и доказа у жалби, вама је много ближи аустријски систем, који то не дозвољава.

ТЕРЕТ ДОКАЗИВАЊА

Ово питање је врло комплексно и код нас постоји једно издање, коментар са око 4.000 страница који се бави само овим питањем, у ком су описане различите ситуације у разним врстама спорова.

Наш ЗПП не регулише терет доказивања, већ то регулише грађански законик, јер је то питање и везано за материјално право. У материјалноправним одредбама правник може на формулацији права да протумачи ко има терет доказивања. Правило је да свако мора да докаже оно што по материјалном праву иде њему у прилог. Мада, постоји и пуно одступања од тога.

У неким случајевима је могуће преваљивање терета доказивања у случају када нпр. тужилац, који треба да докаже да је трпео

штету услед лошег лечења, није у могућности да обезбеди документацију. Тада то доказује медицинска установа.

ПРЕИНАЧЕЊЕ ТУЖБЕ, ПРОТИВТУЖБА И КОМПЕНЗАЦИОНИ ПРИГОВОР

Противтужба и компензациони приговор може се поднети током целог првостепеног и другостепеног поступка.

Преиначење тужбе је могуће све док се разматрају чињенице, дакле у првој и другој инстанци, док у трећој инстанци ово не може, јер се ту не разматрају чињенице.

ОБРАЗЛАГАЊЕ ОДЛУКА

Образлагање првостепене пресуде

У чл. 313 ст. 3 ЗПП стоји да образложење треба да садржи у скраћеном облику разлоге који су судију довели до такве одлуке. ЗПП треба да садржи такав пропис, као могућност да судија пише краће образложење. Треба имати у виду да писмени разлози нису једини који наводе судију да донесе одлуку, најбитније је усмено рочиште и утисак судије о изведеним доказима.

Према садашњем решењу новелираног ЗПП из 2002. године, постоје врло различита решења. Имамо класичну одлуку, која садржи хронологију навода и радњи суда, доказе и оцену доказа, образложење правних питања. Други, модернији приступ је скраћенији, где се само износе разлози за ревизију и разлике у односу на побијану одлуку. То регулише чл. 540 ЗПП, који каже да се даје само кратко образложење одлуке. Постоји и трећи начин, уз сагласност странака, да првостепени суд усмено на рочишту објави и изнесе став заинтересованим странама, да се о том сачини записник, и да се онда странке у спору одрекну образложења. То по правилу подразумева и одрицање од жалбе.

У чл. 540 ст. 2 који се позива на чл. 313 ЗПП, стоји да скраћени облик судске одлуке долази у обзир само тамо где више не може доћи до жалбе или ревизије.

Образложење ревизијске одлуке

Француски касациони суд, на пример, има потпуно одсуство образложења, само констатацију шта је суд нашао. У Енглеској постоји најкраћа од кратких варијанти, тако да

образложења пресуде садржи практично само осуду, без икаквих разлога. Немачки Врховни суд даје детаљно и јасно образложење, као научни рад. Немачки судови су врло опширни. Битно је образовање, самопоштовање судија, ауторитет и способност да то пренесу својом пресудом на странке. Искуство судије је такође веома битно.

ПРЕЛИМИНАРНА КОНФЕРЕНЦИЈА (ДОГОВОР О ПЛАНУ СУЂЕЊА)

Ово је заступљено у Енглеској, изузимајући Шкотску. Лично мислим да је то сувишно. Ако посматрате генезу тог института, видећете да је то настало у Америци да би се странке састале и скратиле дуге поступке прављењем некаквог плана о суђењу. У САД до 1980. парнице су биле изузетно дуге, па су то увели, а из истих разлога су то увели и у Великој Британији.

Сама идеја по себи у Немачкој није корисна. Била је корисна у Енглеској и Америци у одређеном тренутку, услед потребе за ажурирањем. Мислим да то код вас није потребно и да је сувишно. Ово стога што и постојећим ЗПП можете одржати такав састанак на припремном рочишту, без потребе да се то уводи као посебан институт.

Предуслов и обавеза судије је да припреми предмет пре припремног рочишта, тако да може да га концизно води до краја. Други предуслов је да судија поставља строге рокове да парница напредује, а не да остави странкама да саботирају поступак. Трећи предуслов је да судија обезбеди материјално напредовање парнице и активно учествује у њеном развоју. Судија мора бити припремљен, стручан и отворен на рочишту да странкама отвори спорна питања, па и да изрази свој став. За 3 године у Словенији сам се упознао са вашим проблемом да судија не може да отворено говори о предмету. Прелиминарна конференција неће вам помоћи у том.

Имао сам прилике да слушам колегиницу из Вашингтона о прелиминарној конференцији, која је рекла да то може бити успешно само ако је судија изузетно добро припремљен и спреман да донесе одлуку, тако да вам ово неће помоћи у случају да судија није добро припремљен и да нема добре комуникације са странкама, а ако је припремљен и има комуникацију, не треба му прелиминарна конференција.

ЖАЛБА И ПОСТУПАК ПО ЖАЛБИ

Апсолутно и релативно битне повреде поступка

Питање битних повреда поступка по ЗПП се поставља само код ревизијског поступка. Апсолутни разлози за ревизију су наведени таксативно у чл. 547 ЗПП и има их 6:

- неправилан састав суда
- када је учествовао судија који је био законом изузет
- ако је приликом доношења одлуке учествовао судија који је имао неки интерес (озбиљна сумња у непристрасност)
- ако није било уредно заступање или ако странка није имала страначку способност
- ако је пресуда и одлука донесена на бази усмене расправе, а повређени су прописи о јавности
- ако одлука супротно одредбама закона није образложена

Статистички, ови разлози су врло малог значаја у ревизијском поступку и постоји мали број одлука који је њима захваћен. То су иначе очигледне повреде и ретко се дешавају у пракси.

У жалбеном поступку овај члан се не примењује (чл. 547 ЗПП), мада сви ти разлози представљају и разлоге из које би се могла изјавити жалба по природи ствари. Мада, у новом ЗПП стоји тако, да ако стоје разлози за примену чл. 546 и 547 ЗПП, постоје и разлози за жалбу с тим у вези. Ипак, постоји велика разлика између ревизијског и жалбеног поступка, јер у поступку по ревизији свака повреда мора схематски да се прикаже и схема је следећа: по ревизији, она страна која побија одлуку мора да образложи повреду и поткрепи то доказима толико да судија који одлучује по правном леку може већ на основу жалбе и прилога да диктира своју одлуку, без гледања у списе. То налаже велики труд адвокатима. По жалби, довољно је указати на постојање конкретне грешке, коју онда жалбени суд истражује.

Границе испитивања првостепене пресуде

Стране у спору морају да укажу на грешке у поступку. Изузетно, код очигледних повреда суд води рачуна по службеној дужности, нпр. ако је неко проглашен кривим без оптужбе, ако је изостављена главна ствар из диспозитива или нека друга очигледна повреда која одлуку чини незаконитом.

Испитивање повреда по службеној дужности, онако како се законом регулише, начелно зависи од циља да ли је циљ правда и правичност или брзо решење спора. Законодавац увек има проблема да направи прави баланс између тог. Према задњој реформи ЗПП из 2002. године покушано је да се растережи суд и сведене су повреде по службеној дужности на мали број. На све остале странке морају да укажу. Шта мора да се испитује по службеној дужности, у ЗПП не стоји изричито, већ је ствар тумачења судске праксе виших судова. Деценијска пракса је навела на то да се по службеној дужности прате само ствари које се тичу општег интереса (непрописан састав већа, повреде одредби о изузећу, повреда достављања-контрадикторност, јавност итд.). Иначе, ЗПП прави разлику између права на одбрану и неуредне доставе. Генерално правило је: увек кад постоји разлог за ревизију, постоји и разлог да се у жалбеном поступку по службеној дужности врши провера тог разлога.

Испитивање неразумљиве пресуде, материјалног права и чињеничних питања. Све грешке које се тичу погрешне интерпретације доказа и чињеница – странке морају да покрену. У једној скорашњој пресуди Врховног суда Немачке, странка се жалила на погрешну примену материјалног права, тај проблем био је повезан са оценом доказа. Другостепени суд се бавио само материјалноправним проблемом, јер је то странка и захтевала, а нису се бавили чињеничним питањима, сматрајући да то странка није захтевала. Врховни суд је упутио да увек када странка реагује на једну грешку, жалбени суд је дужан да испита све оно што је повезано са том грешком. Том пресудом Врховни суд је укинуо део реформе уведен најновијом реформом. То има неке историјске разлоге.

Одлучивање по жалби

Аустријско наслеђе вама у Србији је наметнуло обавезу да првостепени суд детаљ-

но образлаже све доказе. Разлог је то што аустријска правна пракса није схватила разлику између ревизије и жалбе. Према њиховој правној теорији, жалбени суд је мали ревизиони суд, што је погрешно постављено, јер жалбени поступак мора да има могућност поновног разматрања доказа у том поступку, и то тако што жалбени суд мора да има надлежност да изводи поново све доказе, а не да враћа све првостепеном суду. У вашем ЗПП видео сам многе могућности враћања на поновни поступак, што треба избећи. Ми смо имали раније у закону исту могућност враћања на прву инстанцу, па се то вртело у круг. У новелираном ЗПП скоро смо искључили ту могућност. Друга инстанца је задужена да донесе коначну одлуку, јер ако само врати онда нам и не треба. Сужена је могућност тог враћања. То је беспотребно.

У Немачкој прва инстанца донесе пресуду. По жалби, другостепени суд разматра предмет и доноси коначну одлуку. То је економичније. Чак и ако првостепени суд преваљује своје обавезе на други степен и то може бити прихватљиво. И ми имамо такве судије који преваљују своје обавезе. Ми имамо решење да се на другој инстанци доноси коначна одлука, а судија који је у првом степену „отаљао“ посао не може да напредује и сноси последице. У другостепеној пресуди се напише да првостепени судија није спровео поступак како ваља, да је „отаљао“ поступак итд. и о том се води статистика. Првостепенцима треба дати одговорност, јер ће их то натерати да промене своје понашање.

Моје веће у 30% случајева доноси одлуку, у осталих 70% случајева се или поравнају, или се одустане од жалбе. Тенденција је да се што мање пишу пресуде и да се спор реши мирним путем. Могућност медијације постоји

у првостепеном поступку али се статистички има мали значај у решавању спорова, у другом степену то ради судија (судија Doukoff).

Ваше прелазно решење може бити и оно наше из ЗПП: жалбени суд може да врати предмет и укине пресуду само ако је у поступку дошло до битних повреда или ако би били изазвани огромни материјални трошкови или ако је потребно поново извести доказе, и то само на захтев странке.

РЕВИЗИЈА

Ми не познајемо ванредне правне лекове. Ревизија је редовно правно средство.

Директна ревизија

Ми познајемо тај институт, зовемо је „ревизија на прескок“, регулише је чл. 566 ЗПП. Она познаје две претпоставке, услова: 1) сагласност противне стране за тај „скок“ и 2) да ревизиони суд буде сагласан са тим правним средством.

Статистички, директна ревизија скоро да нема никаквог значаја. Један од главних разлога је тај што се код највећег броја парница не ради о спорним начелним питањима, већ о чињеничним и доказним проблемима. Број парница где се ради искључиво о правним питањима је минималан. Други разлог зашто је ово небитно средство је то што се противна страна обично не сагласи са „прескоком“. И адвокат који заступа противну странку нема интереса да је убеђује да то прихвати, пошто тај адвокат који је заступао у првој инстанци не може заступати и пред ревизијским судом, јер за то нема лиценцу, па тим даје сам себи „шут карту“, те ни он по правилу на то не пристаје. Најзад, ако суд одобри директну ревизију, странка се мора одрећи од редовног правног лека.

У немачком законодавству Препорука КМ Савета Европе бр. 84 нема никаквог значаја. Она не обавезује, а ионако у Немачкој сматрају да је њихов систем боље постављен од оног што дају препоруке.

Можда се код вас може ићи на хибридни варијанту, утолико да се онај који иде на директну ревизију не мора одрећи даљих правних лекова.

Иначе, у вези са ставом који би био изражен у случају директне ревизије, код нас нема формалне правне обавезности да нижи судови примењују ставове Врховног суда, мада се у пракси судови тога придржавају.

Дозвољеност ревизије и разлози за ревизију

Према новелираном ЗПП из 2002. године, нема више вредносног цензуса за ревизију, то је било само у старом закону. Постоји систем дозволе ревизије. Дискрециона је оцена другостепеног суда да ли ће дозволити ревизију, а ако он неће, иде се на дискрециону оцену Врховног суда. Регулише га чл. 543 ЗПП.

У пракси, ревизијски суд ретко прихвата ревизију. Разлог је једноставан: нико без преке потребе не жели испитивати своју пресуду по ревизији и зато је веома важна жалба на решење о одбијању дозволе за ревизију. Та жалба је могућа само ако вредност спора износи преко 20.000 евра. То је прелазна одредба која је орочена до 2006. године, али ће сигурно бити и продужена, јер ће у супротном Врховни суд бити затрпан жалбама против решења којим се не дозвољава ревизија.

Закон је прописао у којим ће случајевима Врховни суд поступати по ревизији, дакле дозволити је и мериторно одлучити: 1) ако је предмет од начелног значаја за целу земљу, 2) ако то доприноси унапређењу права и 3) ако између ревизионих судова постоји противречност у одлукама, кад Врховни суд мора да донесе одлуку о ревизији ради уједначавања праксе. Иначе, подручје примене ова 3 услова није детаљно регулисано и на самом Врховном суду свако веће има своје тумачење ових разлога. Из тог разлога је све то ишло пред Уставни суд, који је оштро позвао Врховни суд да заузме став до 2005. године или ће члан 543 прогласити неуставним.

Идеалан систем не постоји, постоји само мање лош од оног ранијег. (СУДИЈА DOUKOFF)

Одлагање извршења до доношења ревизијске одлуке

Ми не познајемо ревизију на правноснажне пресуде. Имамо само два правна лека, жалбу и ревизију и док год пресуда није прошла оба правна лека не може бити извршна. Чл. 704 ст.1 ЗПП прописује да је принудно извршење могуће само ако је пресуда проглашена правноснажном, уз изузетак код привремених извршења, а иначе, постоји принцип да су пресуде привремено извршне до окончања поступка по правним лековима.

ЗАХТЕВ ЗА ЗАШТИТУ ЗАКОНИТОСТИ

У немачком грађанском поступку га одавно нема. Мишљења смо да државни тужилац нема шта да тражи између две странке. У великом броју европских земаља постоји та могућност и намера је да он наводно заштити јавни интерес. Генералног рецепта нема, зависи од традиције, самосталности правосуђа, од тога колико је јака адвокатура. Ако је адвокатура јака, није потребан јавни тужилац у парничном поступку, јер ће саме странке преко адвоката бити у стању да до краја заштите своје интересе.

Ово је типично немачко посматрање ствари. Има и другачијих, Енглеска нпр. никад није имала јавног тужиоца у парници, али су 1999. године водили дискусију да ли треба увести јавног тужиоца у парницу. Зато треба да добро размислите у контексту измена у већи са тим правним лековима или укидања, у зависности да ли тежите правди или економичности. **Ако укинете јавног тужиоца, морате имати веома добар ревизијски систем и јаку адвокатуру и правосуђе да се подигне на виши ниво. У вашем систему, нема смисла да нешто укинете, а да немате адекватну замену, која ће попунити шупљину.**

Одвојена мишљења немачких судија

Doukoff: Ја се залажем, и то је мој предлог вама, да оставите на одређени рок јавног тужиоца, али да одмах кажете да је то прелазно и привремено решење. Радикалне промене система доводе до огромних проблема и треба их избегавати колико је год могуће.

Toennis: Ја сам се увек залагао за укидање јавних тужилаца у парничном поступку. Прво, не могу да видим њихов значај у контексту одбране јавног интереса, кад је реч о парници у којој се одлучује о појединачним интересима, осим можда у породичним споровима. Друго, у парници са иностраним лицима, страни инвеститор ће бити веома незадовољан ако види да ви имате још неко лице које штити „државни интерес“ у парници у којој он учествује против домаћег лица, можда и против државе. Треће, постојање тог правног средства чини неизвеснијим исход парнице на дужи рок него што је то разумно.

СПОРОВИ МАЛЕ ВРЕДНОСТИ

У багателним споровима (600 евра) поступак води судија доносе по слободној оцени, скраћено. Испод 600 евра нема права жалбе. Судија није дужан да детаљно изводи доказе, али је дужан да поштује правила поступка, основна начела. Судија може и телефоном саслушати сведока, ако о том обавести противну страну. Може тражити писмено изјашњење и расправљање од страна у спору. Може на записник издиктирати одлуку, уз усмено образложење странкама.

ПОСТУПАК У ПРИВРЕДНИМ СПОРОВИМА

Ови спорови воде се по истим правилима поступка, с тим да их воде судије које су специјализоване само за привредно право.

МЕДИЈАЦИЈА

Увезена је код нас из Америке, али је грађани нису прихватили и није делотворна.

Мислим да треба много више трошити на обуку судија и њихову способност да утичу на странке да закључе поравнање него на медијацију (судија Doukoff).

МЕРЕ ОБЕЗБЕЂЕЊА (ПРИВРЕМЕНЕ МЕРЕ)

Код нас се привремене мере доносе на захтев странке, у претходном поступку, без изјашњења противне стране. Противник улаже приговор, а о њему се води усмена расправа после које следи одлука на првој инстанци. Та одлука се може побијати жалбом за другу инстанцу.

О мери одлучује судско веће које решава и о главној ствари. Сврха је да се суд прелиминарно определи ко има право до коначне пресуде. Стога је најчешће коначна одлука истоветне садржине као и привремена мера.

Код нас нема привремених мера по службеној дужности, осим када је реч о заштити интереса детета.

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

ПОСЕБНИ ИНСТИТУТИ НЕМАЧКОГ ЗПП ВЕЗАНИ ЗА ИЗВРШНИ ПОСТУПАК

ГАРАНЦИЈА ДУЖНИКА

Наш ЗПП у вези са овим познаје 2 института: обезбеђење сопственом имовином дато под заклетвом пред судом и регистар дужника. Инструменти су међусобно повезани, јер се до уписа у регистар може доћи само ако је претходно дужник дао изјаву под заклетвом о обезбеђењу. Регистар је изузетно ефикасно средство у пракси. За то је задужен судски извршитељ (за узимање изјаве и упис у регистар дужника).

У чему је ствар? Поверилац се обраћа судском извршитељу да предузме неке радње у односу на дужника у сврху наплате потраживања. Овај не нађе имовину или дужник каже да не поседује никакву имовину, те тако поверилац не намери своје потраживање. Тада поверилац може да тражи од извршитеља да дужник да гаранцију о својој имовини под заклетвом. Дужник тада мора да стави на папир сву своју имовину и то мора да буде тачно, а потом се и формално заклиње да је то тачно. Кривично је забрањено непотпуно или лажно приказивање ових чињеница.

Приликом увођења института, акценат је стављен на покретну имовину, јер је лакше прикрити је. Касније, тежиште се померало ка свим правима дужника (нпр. зарада, накнада за незапослене, хартије од вредности, права из уговора која ће тек dospети, пријава свих текућих и жиро рачуна, депо код брокера за акције и др.), тако да је обавеза дужника да све то попише и изјави да ли је нешто у задњих 5 година пренео на супругу или блиске сроднике и тако стави повериоца у положај да може да се наплати или да пре тога побија паулијанском тужбом нека дужникова располагања.

У пракси, дужник сву своју имовину пописује на папир и даје изјаву, и то потписује пред судским извршитељем, који узима папир и де-

понује га у извршном суду надлежном по месту становања дужника, а фотокопија изјаве се доставља повериоцу, и у регистар суда се уписује чињеница да је дужник дао изјаву о својој имовини, без навођења детаља у регистар. Тај регистар је јаван, и свако може да тражи од суда да ли је одређено лице уписано у тај регистар и од суда ће добити само одговор „јесте“ или „није“. Ако треће лице хоће да добије копију изјаве дужника, мора претходно да докаже да и он има својство повериоца (одлуком, фактуром, хартијом од вредности или другом исправом) и тада ће суд да му достави фотокопију изјаве дужника. Такође, заинтересована удружења (нпр. Удружење за заштиту поверилаца) могу да траже списак дужника у регистру и то им се доставља. То има последицу да потенцијални уговарачи дужника траже проверу бонитета код Удружења и могу одбити закључење уговора са њима. Дужник ће бити персонa нон грата и биће економски избачен из заједнице.

У случају да се дужник не појави на рочишту за попис имовине, поверилац може да тражи цивилно хапшење и тада дужник може бити натеран да да изјаву или да одбије да је да. Ако одбије давање изјаве, то се такође уписује у регистар и тад је ситуација за њега још тежа.

Да би се брисао из регистра, мора проћи 3 године и поверилац мора да потпише сагласност о том. Ако после 3 године не дође до измирења дуга, поверилац може доказивати да се његова имовина повећала и ако то докаже, дужник може бити обавезан да да нову изјаву о имовини.

ЗАЛОГА НА СТВАРИМА И ПРАВИМА (СА АКЦЕНТОМ НА БЕЗДРЖАВИНСКУ ЗАЛОГУ)

Познајемо две врсте залогe с обзиром на начин заснивања: обичну залогу и залогу у принудном извршењу, и три врсте заложних права: залога покретне имовине, залога права и хипотека.

У јавне регистре само се уписује хипотека, док не постоје специјални регистри о залози на покретним стварима и правима.

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Serbia and Montenegro

Поштоване колеге,

позивамо вас да се укључите у наш рад на информисању чланова Друштва преко листа „Информатор“, тако што ћете нас обавештавати или писати о догађајима везаним за рад Друштва, његових одељења, комисија, секција, или уопште за функционисање и положај правосуђа. Будите наши сарадници на начин који вам највише одговара, како бисмо заједно утицали на бољи проток информација унутар наше организације, али и према нашем окружењу.

Уколико желите да вам се неко из наше стручне јавности обрати преко листа, ако имате неко питање на које вам можемо наћи одговор или једноставно желите да имате неформалну и једноставну комуникацију са нама, а преко нас са било којим структурним делом Друштва судија, пишите нам на адресу:

Друштво судија Србије, Алексе Ненадовића 24/1,
преко електронске адресе jaserbia@verat.net,
или факса 011 344 35 05.

Наши телефони су: 011 344 31 32, 344 31 33.

РЕДАКЦИЈА

Штампање информатора омогућили су

Организација за европску
безбедност и сарадњу (OSCE)

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Serbia and Montenegro

ИЗДАВАЧ
ДРУШТВО СУДИЈА СРБИЈЕ, Београд

УРЕДНИК
Љубица Павловић

РЕДАКЦИЈА
Милош Милошевић
Ивана Павловић
Љубица Павловић

Графичко обликовање
Денис Викић

Тираж
1.600 примерака